

TÜRKİYE VESPIDAE (*Hymenoptera, Aculeata*) FAUNASININ SON DURUMU (BAZI TÜRLER İÇİN YENİ LOKALİTELER VE YENİ KAYIT)

Erol YILDIRIM

Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü, Erzurum

ÖZET: Türkiye'nin, Vespidae türlerinin son durumu değerlendirilmiş, bu çalışmada saptanan taxa ile birlikte, 52 cinse bağlı toplam 278 tür ve alttürün varlığı ortaya konmuştur. Bunlardan, Eumeninae altfamilyasına ait *Delta dimidiatipenne* (Saussure, 1852)'nin, Türkiye faunası için yeni kayıt olduğu saptanmıştır. Ayrıca, daha önce Türkiye'de varlığı bilinen birçok tür ve alttür için bazı yeni lokaliteler belirlenmiştir.

THE LAST SITUATION OF THE FAUNA VESPIDAE (*Hymenoptera, Aculeata*) OF TURKEY, ALONG WITH NEW LOCALITIES FOR SOME SPECIES AND NEW RECORD

SUMMARY: The last situation of Vespidae species of Turkey were evaluated. A total of 278 species and subspecies belonging to 52 genera were recorded up to now. Among them, *Delta dimidiatipenne* (Saussure, 1852) in the subfamily Eumeninae was determined as new records for the Turkish fauna. On the other hand, new localities were found for some species and subspecies previously known in Turkey.

GİRİŞ

Türkiye'nin Vespidae türleri üzerinde bir değerlendirme yapan Yıldırım ve Özbek (1999) 51 cinse bağlı 282 tür ve alttürün bulunduğunu kaydetmektedirler. Yapılan, bu makalede, değerlendirilmemiş, çalışmalar ve farklı lokalitelerden toplanan örnekler değerlendirilerek böyle bir çalışma yapılmıştır.

Türkiye'nin Vespidae faunasındaki son değişiklikler şöyledir:

1. *Euodynerus notatus pubescens* (Thomson, 1870), *E. notatus* (Jurine, 1870)'un; *E. posticus punctatissimis* (Giordani Soika, 1952), *E. posticus* (Herrich-Schaeffer, 1841)'un; *Eumenes mediterraneus anatolicus* Giordani Soika, 1952, *E. mediterraneus* (Kriechbaumer, 1879)'un; *E. pomiformis turcicus* Giordani Soika, 1952, *E. pomiformis* (Fabricius, 1871)'in; *Odynerus reniformis balcanicus* Blüthgen, 1960, *O. reniformis* (Gmelin, 1781)'in; *Ancistrocerus longispinosus hellenicus* Blüthgen, 1957, *A. longispinosus* (Saussure, 1855)'un ve *Celonites abbreviatus invitus* Gusenleitner, 1973, *C. spinosus* Gusenleitner, 1966'un sinonimleri oldukları belirtilmektedir (Gusenleitner, 1985, 1995, 1997a, b, 1998b).

2. Carpenter and Kojima (1997), tarafından yapılan bir çalışmada, Vespinae altfamilyası içerisinde bulunan alttürler, bulunduğu türün sinonimleri olarak verilmektedir. Bu durumun, Polistinae altfamilyası için de geçer olduğu bildirilmektedir. Bu husus dikkate alındığında, ülkemizde bulunan *Dolichovespula sylvestris sumptuosa* (du Buysson, 1905), *D. sylvestris* (Scopoli, 1763)'in; *Vespa crabro germana* Christ, 1791, *V. crabro* Linnaeus, 1758'nun; *Polistes dominulus bucharensis* Erichson, 1849 ve *P. dominulus muchei* Gusenleitner, 1976 ise *P. dominulus* (Christ, 1791)'un sinonimleridir.

3. Daha önce Türkiye'den *Euodynerus (Chlorodynerus) ypsilon ypsilon* (Kostylev, 1929) olarak verilen alttürün, *Euodynerus (C.) ypsilon rhodius* Blüthgen, 1954 olduğunu Gusenleitner (1997 a) bildirmektedir.

4. *Acanthodynerus prophetus* (Giordani Soika, 1952)'un sinonimi olarak verilen ve tip lokalitesi Türkiye olan *A. adnexus* Gusenleitner, 1969'un sinonimlikten çıkarıldığı ve her iki türünde *Pseudosymmorphus* cinsine, *Syneodynerus siegberti* (Gusenleitner, 1967)'nin ise *Intereuodynerus* cinsine aktarıldığı kaydedilmektedir (Gusenleitner, 1997b).

5. *Dolichovespula media* (Retzius, 1783), *Leptochilus josephi* Giordani Soika, 1947, *Tachyancistrocerus syriacus* Giordani Soika, 1970 ve *Ancistrocerus oviventris siculus* Blüthgen, 1955 alttür ve türleri Türkiye faunasına Gusenleitner(1993, 1995) ve Madl (1997) tarafından ilave edilen türlerdir.

6. *Eumenes lunulatus lunulatus* Fabricius, 1804 ve *E. l. ordubadensis* Blüthgen, 1938'in yeni statülerinin *E. coarctatus lunulatus*, *E. coarctatus ordubadensis* olduğu Gusenleitner (1998a) tarafından bildirilmektedir.

7. Gusenleitner (1997b,c, 1998c) tarafından, Türkiye'den bilim dünyası için yeni olan *Qartinia separata*, *Euodynerus maximilianus*, *Knemodynerus euodynerus* ve *Intereuodynerus fritzi* türleri tanımlanmıştır.

8. *Knemodynerus* Blüthgen, 1940, *Interodynerus* Gusenleitner, 1997 ve *Pseudosymmorphus* Blüthgen, 1938 cinslerinin ülkemizdeki varlığı ilk defa Gusenleitner (1997b,c) tarafından kaydedilmekte, ayrıca, aynı araştırmacı (1997a,d), *Alastorynerus* Blüthgen, 1938 cinsini, *Microdynerus* Thomson, 1874 cinsinin ve *Chlorodynerus* Blüthgen, 1951 cinsini ise *Euodynerus* Dalla Torre, 1904 cinsinin, altcinsi olarak vermektedir.

9. Tip lokalitesi Türkiye olan ve daha önce *Quartinia araxana* Giordani Soika, 1960'nın sinonimi olarak verilen *Q. soikai* Richards, 1962'nin sinonimliği kaldırılmış ve bu isim geçerli hale getirilmiştir (Gusenleitner, 1997d).

10. *Jucancistrocerus jucundus deceptrix* Morice,1912, *Antepipona insana quadriguttata* (Gusenleitner,1970), *Eumenes punctaticlypeus punctaticlypeus* Giordani Soika,1943 alttürlerinin ülkemizde varlığı Vecht and Fischer (1972) ve Yıldırım and Özbek (1996) tarafından belirtilmiş ise de, bu türler, Türkiye'de bulunmamaktadır.

Bu çalışmalar dikkate alınarak ülkemiz Vespidae faunasının, 52 cinse bağlı, 278 tür ve alttürden oluştuğu anlaşılmaktadır.

MATERYAL VE METOT

Materyal, 1997-1998 yıllarında ülkenin değişik yörelerinden toplanmıştır.

SONUÇ

EUMENINAE

Raphiglossa eumenoides eumenoides S.S.Saunders, 1850

Erzurum: Şenkaya, Timurkişla, 1400m, 14.VIII.1998, TM

Psiliglossa anatolica Giordani Soika, 1979

Erzurum: Aşkale, Küçükgeçit, 7.VIII.1997, TM; Olur, Süngübayır, 1800m, 16.VII.1997, ^ç.

Psiliglossa odyneroides (S.S.Saunders, 1850)

Ankara: 28.VII.1997, TM; **İzmir:** Selçuk, 5.VII.1997, 3 ^ç.

Paravespa grandis grandis (Morawitz, 1885)

Konya: Güneysınır, Güragaç, 1.VIII.1998, ^ç.

Tropidodynerus interruptus (Brulle, 1832)

Erzurum: Tortum, Aksu, 1750m, 12.VIII.1997, TM; Yumaklı, 2300m, 14.VII.1997, TM.

Odynerus serricrus Blüthgen, 1963

Erzurum: Tortum, 1650m, 10.VI.1997, ^ç.

Odynerus albopictus calcaratus (Morawitz, 1885)

Erzurum: Oltu, Sarısaz, 1300m, 16.V.1997, ^ç.

Hemipterochilus aberrans (Morawitz,1885)

Erzurum: Hınıs, 1700m, 27.VI.1998, ^ç.

Alastor pentheri Kohl,1905

Erzurum: Oltu, Sütkans, 1700m, 25.VII.1997, 2 ^{TMTM}.

Microdynerus parvulus (Herrich-Schaeffer,1838)

Ankara: Şereflikoçhisar, 17.VII.1998, ^ç.

Leptochilus hermon Gusenleitner,1971

Artvin: Yusufeli, Kınalıçam, 800m, 20.VI.1997, TM; **Erzurum:** Pasinler, Çalıyazı, 2400m, 10.VII.1997, 6 ^{TMTM}, 2 ^{çç}.

Leptochilus membranaceus (Morawitz,1867)

Kars: Sarıkamış, Karakurt, 1600m, 25.VIII.1997, TM.

Leptochilus osmanicus Gusenleitner, 1988

Erzincan: 1250m, 18.VII.1997, TM.

Leptochilus regulus (Saussure,1855)

Adıyaman: Gölbaşı, 21.VII.1998, ^ç; **Antalya:** 27.VII.1997, ^ç; **Hatay:** Taşoluk, 5.VIII.1997, ^ç.

Tachyancistrocerus rhodensis (Saussure,1855)

Erzurum: Şenkaya, Timurkişla, 1400m, 14.VIII.1998, TM; **Hatay:** Taşoluk, 5.VIII.1997, ^ç.

Eustenancistrocerus amadanensis amadanensis (Saussure, 1855)

Kahramanmaraş: Elbistan, 5.VIII.1998, ^ç.

Stenodynerus aequisculptus (Kostylev,1940)

İzmir: Selçuk, 600m, 6.VII.1997, ^ç; **Kars:** Sarıkamış, Karakurt, 1600m, 25.VIII.1997, ^ç.

Stenodynerus bluethgeni van der Vecht,1971

Artvin: Ardanuç, 9.VII.1998, ^ç; **Kars:** Sarıkamış, Karakurt, 1600m, 25.VIII.1997, ^ç.

Stenodynerus chevrieanus (Saussure,1855)

Kars: Sarıkamış, Karakurt, 1600m, 25.VIII.1997, TM.

Antepipona albosignata Gusenleitner,1986

Kars: Sarıkamış, Kalebaş, 1700m, 25.VIII.1997, TM.

Brachyodynerus kurdasi Gusenleitner, 1967

- Erzurum:** Oltu, Tutlu, 1450m, 26.VI.1997, TM.
Allodynerus delphinalis (Giraud,1866)
Kars: Sarıkamış, Akkurt, 1650m, 25.VIII.1997, TM.
Allodynerus rossii (Lepeletier,1841)
Erzincan: 1250m, 18.VII.1997, TM.
Pseudepipona lativentris (Saussure,1855)
Erzurum: Şenkaya, Gaziler, Soğanlı Dağı, 2450m, 13.VII.1998, TM.
Pseudepipona ankarensis Giordani Soika, 1970
Erzurum: Oltu, Tutlu, 1450m, 26.VII.1997, 2 ^{TMTM}.
Euodynerus fastidiosus (Saussure, 1853)
Kars: Kağızman, 1500m, 24.VIII.1997, TM.
Euodynerus velutinus Blüthgen,1951
Erzurum: Kargapazarı Dağları, 2400m, 14.VII.1997, TM; Şenkaya, Gaziler, Soğanlı Dağı, 2450m, 13.VII.1998, TM, ^ç.
Euodynerus notatus (Jurine,1807)
Erzurum: Oltu, Çamlıbel, 1750m, 2.VII.1997, 5 ^{TMTM}, 3 ^{çç}.
Euodynerus posticus (Herrich-Schaeffer,1841)
Erzurum: şenkaya, Turnalı, 1400m, 8.VII.1997, TM, ^ç.
Ancistrocerus antilope (Panzer,1798)
Artvin: Şavşat, Karagöl, 1650m, 8.VII.1998, TM.
Ancistrocerus gazella (Panzer, 1798)
İğdir: Küllük, 850m, 24.VIII.1997, ^ç.
Eumenes coarctatus coarctatus Linnaeus, 1758
Kars: Sarıkamış, Karakurt, 1600m, 25.VIII.1997, 4 ^{çç}.
Eumenes coarctatus lunulatus Fabricius, 1804
Balıkesir: Ayvalık, 8.VIII.1998, 4 ^{çç}.
Eumenes coronatus detonsus Blüthgen, 1943
Erzurum: Şenkaya, Timurkişla, 1400m, 14.VIII.1998, TM; **Kars:** Sarıkamış, Karakurt, 1600m, 25.VIII.1997, %; **Konya:** Beyşehir, Gökçimen, 26.VII.1997, TM.
Eumenes dubius palaestinensis Blüthgen, 1938
Adıyaman: Gölbaşı, 650m, 21.VII.1998, ^ç.
Eumenes jarkandensis Blüthgen,1938
Kars: Sarıkamış, Karakurt, 1600m, 25.VIII.1997, 2 ^{TMTM}, ^ç.
Eumenes subpomiformis Blüthgen,1938
Balıkesir: Ayvalık, 8.VII.1998, ^ç; **Çanakkale:** Kepez, 25.VII.1997, ^ç.
Delta dimidiatipenne (Saussure, 1852)
Antalya: Alanya, 9.IX.1995, TM.
Bu tür, Türkiye faunası için yeni kayıttır.

Dünyadaki Yayılışı: Kuzey Afrika, Filistin, İran, Hindistan'ın Kuzeyi, Umman ve Yemen (Guichard, 1985).

Bu tür, aynı cinse bağlı ülkemizde bulunan diğer türlerden, 1. tergit'in apikal yarısının belirgin bir şekilde genişlemiş olması ve bu tergitin yan kısımlarında az veya çok noktaların bulunması, 2. tergit üzerinde ise sarı rengin bulunmaması, ayrıca, kahverengi ve siyah renklerin karışımından oluşması ile ayrılmaktadır.

Katamenes dimidiatus dimidiatus (Brulle, 1832)

Sivas: Gürün, 1700m, 24.VII.1997, TM.

Katamenes sichelii sichelii (Saussure, 1852)

Artvin: Şavşat, Karagöl, 1650m, 8.VII.1998, ^ç.

MASARINAE

Ceramius bureschi Atannasov, 1938

Sivas: Gürün, 1700m, 24.VII.1997, 2 ^{TMTM}, ^ç.

Jugurtia esclarae Meade-Waldo, 1910

Erzincan: Üzümlü, Bayırbağ, 1300m, 31.VII.1991, 3 ^{TMTM}; **Sivas:** Gürün, 1700m, 24.VII.1997, TM.

Jugurtia eurycara Kostylev, 1935

Malatya: Konak, 22.VII.1997, 12 ^{TMTM}.

KAYNAKLAR

- Carpenter, J.M. and J. Kojima, 1997. Checklist of the species in the subfamily Vespinae (Insecta: Hymenoptera: Vespidae). Nat. Hist. Bull. Ibaraki Univ., 1:51-92.
- Guichard, K.M., 1985. Wasp of the family Eumenidae (Hymenoptera: Vespoidea) of the Arabian Peninsula. Fauna of Saudi Arabia, 7:202-229.
- Gusenleitner, J., 1985. Bemerkenswertes über Faltenwespen VIII (*Diploptera, Hymenoptera*). Narchrbl. Bayer. Ent., 34: 105-110.
- Gusenleitner, J., 1993. Bestimmungstabellen mittel-und südeuropaischer Eumeniden (*Vespoidea, Hymenoptera*) Teil 1: Die Gattung *Leptochilus* Saussure, 1852. Linzer biol. Beitr., 25(2): 745-769.
- Gusenleitner, J., 1995. Bestimmungstabellen mittel-und südeuropaischer Eumeniden (*Vespoidea, Hymenoptera*) Teil 4: Die Gattung *Ancistrocerus* Wesmael, 1836 mit einem Nachtrag zum Teil 1: Gattung *Leptochilus* Saussure. Linzer biol. Beitr., 27(2): 753-775.
- Gusenleitner, J., 1997a. Bestimmungstabellen mittel-und südeuropaischer Eumeniden (*Vespoidea, Hymenoptera*) Teil 6: Die Gattungen *Euodynerus* Dalla Torre 1904, *Syneuodynerus* Blüthgen 1951 und *Chlorodynerus* Blüthgen, 1951. Linzer biol. Beitr., 29(1): 117-135.
- Gusenleitner, J., 1997b. Über einige Vespoidea des Nahen Osten (*Hymenoptera: Eumenidae, Masaridae*). Linzer biol. Beitr., 29 (1): 137-150.
- Gusenleitner, J., 1997c. Die Gattungen *Syneuodynerus* Blüthgen 1951 und *Intereuodynerus* gen.nov. im Nahen Osten (*Hymenoptera, Eumenidae*). Linzer biol. Beitr., 29(2): 736-769.
- Gusenleitner, J., 1997d. Bestimmungstabellen mittel-und südeuropaischer Eumeniden (*Vespoidea, Hymenoptera*) Teil 7: Die Gattungen *Microdynerus* Thomson 1874 und *Eumicrodynerus* Gusenleitner 1972. Linzer biol. Beitr., 29 (2): 779-797.
- Gusenleitner, J., 1998a. Vespoidea und Sapygidae gesammelt auf der Insel Samos (Hymenoptera: Eumenidae, Masaridae, Sapygidae). Linzer biol. Beitr., 30(1): 155-161.
- Gusenleitner, J., 1998b. Bestimmungstabellen mittel-und südeuropaischer Eumeniden (*Vespoidea, Hymenoptera*) Teil 8: Die Gattungen *Odynerus* Latreille 1802, *Gymnomerus* Blüthgen 1938, *Paragymnomerus* Blüthgen 1938 und *Tropidodynerus* Blüthgen, 1939. Linzer biol. Beitr., 30(1): 163-181.
- Gusenleitner, J., 1998c. Über Faltenwespen aus dem asiatischen Raum (Hymenoptera, Eumenidae, Masaridae). Linzer biol. Beitr., 30(2): 503-513.
- Madl, M. 1997. Über Vespidae, Pompilidae und Tiphidae der Türkei (*Hymenoptera*). Linzer biol. Beitr., 29(2): 823-827.
- Yıldırım, E. and H. Özbek, 1996. Eumenidae (*Hymenoptera: Vespoidea*) of Turkey. Tr. J. of Zoology, 20 (2): 189-209.
- Yıldırım, E. ve H. Özbek, 1999. Türkiye'nin Vespoidea (*Hymenoptera, Aculeata*) faunası üzerinde bir değerlendirme (Yeni kayıtlar ve bazı türler için yeni lokaliteler). Tr. J. of Zoology, (Baskıda).
- Vecht, J. van der and F.C.J. Fischer, 1972. Palaearctic Eumenidae, Hymenopterum Catalogus, part 8, Utig. W. Jung, s Gravenhage, 199pp.